

A Magyar Egészségügyi Szakdolgozói Kamara Csongrád Megyei Területi Szervezet első évtizede

Szerkesztette:

Dr. Németh Anikó
Ujhelyiné Papp Teréz
Irinyi Tamás

2004 – 2014

ISBN 978-615-80323-1-5

Tartalom

A MESZK Csongrád Megyei Területi Szervezet 2004-es, 2007-es, 2011-es megalakulása	11
Pro Curatio Valetudine díj.....	21
Kamarai elismerések	23
Díjtáblázat	24
Egyéb kamarai tevékenységek	32
Nyelvtanfolyamok	32
Bálok.....	32
Jogi segítség.....	33
Kamarai nagygyűlések.....	33
2008. január 26	33
2012. március 3.	35
Kutatási tevékenység	39
MESZK Csongrád Megyei Területi Szervezet tisztségviselőinek, választott képviselőinek 2014. december 31-i állapot szerinti szakmai önéletrajzai.....	50
Baloghné Fűrész Veronika.....	50
Banga Béla Erik.....	50
Dékány Nóra	50
Farkas Rózsa.....	51
Gyengéné Tarnawa Gabriella	51
Irinyi Tamás.....	51
Kis Tamás Lászlóné.....	51
Kiszel Attila István	52
Kovácsné Mátó Edit.....	52
Dr. Németh Anikó.....	52
Török Jánosné.....	53
Törökné Kátai Edina.....	53
Somogyi Katalin	53
Dr. Szilágyiné Gál Eszter.....	53
Ujhelyiné Papp Teréz.....	54
Varga Sándorné.....	54
A Csongrád Megyei Területi Szervezet oktatási tevékenysége 2007-től 2014-ig.....	55
2007-től szervezett önálló továbbképzések időrendben.....	55
Sürgősségi betegellátástól a rehabilitációig.....	55
Az újraélesztés aktuális kérdései	55
Szakdolgozói teammunka a cukorbetegség ellátásában.....	56

Az újszülöttek korai hazaadása kapcsán felmerülő problémák a területi gyermekgyógyászati alapellátásban.....	56
Szakdolgozók helye és szerepe az akut szívizominfarktus korszerű ellátásában	56
A hospice-ellátás elméleti és gyakorlati	56
Etika és betegjogok a mindennapi betegellátás során.....	57
MRSA fertőzés okozta napi kihívások szakdolgozói szemmel	57
A fájdalomról fájdalommentesen.....	57
Négy új terápiás ellátás az egészségügyben.....	58
Hogyan oktassunk?	58
Kendőzetlenül a halálról és a gyászról.....	58
Új vesével élni	59
Mit rejt a pohár feneké? Avagy az alkoholbetegségről.....	59
Pre és posztanalitika az orvosi laboratóriumban.....	59
Sebek képződése, akut és krónikus sebek korszerű kezelése.....	59
Híd a szájjüregi egészséghez	60
Túlzás vagy valóság? A kiegészítő terápiák élettani hatásai	60
Korunk népbetegségei.....	60
A szakdolgozói hivatás színes világa.....	60
Koponyaűri vérzések az észleléstől a rehabilitációig	61
Minden, amit az ápolási folyamatról és a dokumentációról tudni érdemes.....	61
Fejezetek a sürgősségi ellátás témaköréből	61
Sokszínű dietetika	61
Sokszínű dietetika – a közétkeztetéstől a sporttáplálkozásig.....	62
Természetesen – Természetgyógyászattal	62
A gyermekgyógyászat speciális területei.....	62
Előadások teljes szövege.....	63
A sürgősségi betegellátástól a rehabilitációig.....	63
Borsos Ildikó: Korunk népbetegsége a hypertonia	63
Korbay Istvánné: Hogyan tovább otthoni szakápolás?.....	66
Vecsernyés Erzsébet: A krónikus légzőszervi betegek komplex rehabilitációs programjának bemutatása	67
Az újraélesztés aktuális kérdései	71
Dr. Németh Anikó: Az újraélesztés története	71
Mracskó Valéria: A gyermek-újraélesztés ápolási vonatkozásai	74
Ivánkovits László: Újraélesztés sürgősségi helyzetekben	77
Szakdolgozói teammunka a cukorbetegség ellátásában	80
Kubányi Jolán: Glikémiás index.....	80

Az újszülöttek korai hazaadása kapcsán felmerülő problémák a területi gyermekgyógyászati alapellátásban	83
Prof. Dr. Orvos Hajnalka: Korai hazaadás újszülöttszályról.....	83
Szakdolgozók helye és szerepe az akut szívizominfarktus korszerű ellátásában	85
Dr. Németh Anikó: Az atherosclerosis kialakulásának folyamata	85
Vecsernyés Erzsébet: Ischaemiás szívbetegek rehabilitációja	86
Etika és betegjogok a mindennapi betegellátás során.....	88
Dr. Németh Anikó: Az ápolás etikai vonatkozásai	88
Barnáné Turcsoki Andrea: Szakdolgozóktól elvárt etikai viselkedés, etikai normák	90
Farkas Rózsa: Vallás és egészségügyi ellátás	93
MRSA fertőzés okozta napi kihívások szakdolgozói szemmel	94
Farkas Rózsa: Gyakorlati feladatok multirezisztens kórokozók által okozott légzőrendszeri fertőzések esetén	94
A fájdalomról fájdalommentesen	95
Dr. Németh Anikó: A fájdalom élettana	95
Irinyi Tamás: A fájdalom hatása a pszichére, illetve a személyiségre, avagy értsük meg jobban a fájdalom okozta lelki kínokkal küszködőket	97
Lévainé Bodrogi Klára: Akut fájdalmak gyógyszeres csillapítása.....	101
Rónyai Edit: A fájdalomcsillapítás lehetőségei a fizioterápia módszereivel	105
Hogyan oktassunk?.....	108
Dr. Németh Anikó: A betegoktatás irányelvei	108
Hrabovszki Antalné: Csontritkulás, a „néma járvány”	110
Irinyi Tamás: A szakdolgozók szerepe a pszichiátriai betegek visszaesésének megelőzésében, avagy a pszichoedukáció jelentősége az integrált pszichiátriai ellátásban.....	113
Farkas Rózsa: Lehetőségek a légzőszervi betegek egészségfejlesztésében	117
Kendőzetlenül a halálról és a gyászról	118
Dr. Németh Anikó: A halállal kapcsolatos attitűdök és ezek változásai a történelem folyamán	118
Kojnok Tünde: Haldokló betegek ellátásának szellemisége	120
Irinyi Tamás: A gyászreakciók jellemrajza.....	123
Új vesével élni	128
Dr. Gyura Erika, Prof. Dr. Molnár Zsolt: <i>A donorra nyilvánítás etikai dilemmái</i>	128
Kiszel Attila István: A donorgondozás szakápolói feladatai.....	131
Pre- és posztanalitika az orvosi laboratóriumban	134
Irinyi Tamás: A laboratóriumon kívüli preanalitikai lépések és hatásuk a vizsgálatra küldött minták minőségére	134
Sütő Dávid: Orvosi laboratóriumon belüli preanalitikai folyamatok	139
Sütő Dávid: Interferáló tényezők hatása a laboratóriumi eredmények értelmezésére.....	142
Lókiné Farkas Katalin: Posztanalitikai folyamatok az orvosi laboratóriumban, az eredményközlés felelőssége, autovalidálási folyamatok	146

Dr. Sántháné Dr. Araczkai Ágnes: Pre- és posztanalitikai folyamatokban alkalmazott minőségi indikátorok jelentősége.....	149
Sebek képződése, akut és krónikus sebek korszerű kezelése.....	152
Dr. Németh Anikó: Sebek típusai, a sebgyógyulás folyamata	152
Irinyi Tamás: A sebkezelés fejlődése és a sebészeti betegek pszichés vezetésének irányelvei.....	154
Boros Katalin Gyöngyi: Az akut sebellátás szakdolgozói feladatai	160
Híd a szájüregi egészséghez	163
Kojnok Tünde: Akut helyzetek a fogászati rendelőben.....	163
Varga Csabáné: Korszerű anyagok a fogászatban.....	166
Túlzás vagy valóság? A kiegészítő terápiák élettani hatásai	169
Dr. Petrovsné Ráti Lilla: Életmód-tanácsadás és terápia és a természetgyógyászati társszakmák kapcsolódásai.....	169
Farkas Rózsa: Mozgásterápia és a rehabilitáció kapcsolata	173
Irinyi Tamás: Fényterápia reflektorfényben	175
Korunk népbetegségei.....	179
Rácz Zsuzsanna: Tények és tévhitek a depresszióról	179
Benkóné Szenteczki Magdolna: Diabetes és diéta	182
Fekete Lászlóné: A diabetes szövődményeinek megelőzése.....	183
Fekete Linda: Virtuális colonoscopy	186
A szakdolgozói hivatás színes világa.....	189
Rácz Szilvia: A reklám hatása a vény nélküli gyógyszerek forgalmára.....	189
Rácz Zsuzsanna: Az első benyomás hatalma	192
Kaszás Imre: Amit a CT-ről és az MR-ről tudni érdemes	195
Bozóki Hajnalka: Az akut mélyvénás trombózis kezelése	199
Koponyaűri vérzések az észleléstől a rehabilitációig	202
Rácz Tibor: Stroke és koponyaűri vérzések a mentőellátás területén.....	202
Rónyai Edit: Vérzéses agyi történés utáni mozgásterápia szempontjai.....	205
Szupera Enikő: A prevenció szinterei a szüléstől a kockázati tényezőkhöz át az agyi érkatasztrófáig	208
Minden, amit az ápolási folyamatról és a dokumentációról tudni érdemes.....	210
Dr. Németh Anikó: Az ápolási folyamat elmélete.....	210
Hasznosné Bankó Ágnes: Ápolási folyamat egy konkrét eset kapcsán.....	213
Babarci Ágnes: Betegazonosítás, a beteg transzport-dokumentációja az egészségügyi ellátás során	218
Kiszel Attila István: Intenzív dokumentálás az intenzív osztályon	221
Fejezetek a sürgősségi ellátás témaköréből	225
Horváth Ádám: Betegellátási, megfigyelési protokoll	225
Bakacsi Katalin: Sürgősségi betegellátás gyermekkorban	227
Baloghné Fűrész Veronika: A sürgősségi fogamzásgátlás	231
Sokszínű dietetika	233

Gyüre Eszter: Táplálkozási zavarok a dietetikus szemével.....	233
Kun Judit: A dietetikus szerepe az otthoni hospice ellátásban.....	236
Tóthné Restár Tünde: Az egészséges táplálkozás irányelvei	239
Bakosné Kopasz Szilvia: Divatos étrendek, fogyókúrák	241
Lehóczki Bettina: Alternatív táplálkozási formák.....	244
Sokszerű dietetika – közétkeztetéstől a sporttáplálkozásig	247
Benkóné Szenteczki Magdolna: Az egészséges táplálkozás irányelveinek megvalósulása napjaink közétkeztetésében	247
Tápainé Szabó Anikó: Coeliakia kezelése – Gluténmentes étrend	250
Lada Szilvia: Génmódosított élelmiszerek.....	252
Tóthné Restár Tünde: Az elhízás – túlsúly a dietetikus szemével	256
Lada Szilvia: Sporttáplálkozás	258
Természetesen – természetgyógyászattal	262
Hasznosné Bankó Ágnes: Együtt, egymás mellett vagy egymással szemben – avagy gondolatok a konvencionális orvoslás és a természetgyógyászat alkalmazásáról.....	262
Győri Ilona: Radiesztézia és az emberi test energiarendszerének bemutatása, összefüggéseik, kölsönhatásaik	265
Szekerczés Norbert: A köpölyözés ősi gyógymódja modern időkben.....	269
Dr. Petrovna Ráti Lilla: Fülakupunktúrás addiktológia és a szenvedélybetegségekkel való kapcsolata	271
Tanurdsity Istvánné: Kvantumfizika, tudatos, tudat alatti gondolkodás, kommunikáció hatása az ápolásban	274
A gyermekgyógyászat speciális területei	279
Fekete Linda: A gyermekbántalmazás radiológiai profilja és jogi relevanciái	279
Gyüre Eszter: A „gyermekbántalmazás” és a táplálkozás kapcsolata	282
Bakacsi Katalin ápoló: Esetbemutatás: a Ring-Sling szindróma egyike a ritkán előforduló veszélyes fejlődési rendellenességeknek	285
Az előadók rövid szakmai önéletrajzai	289
Babarci Ágnes.....	289
Baloghné Fűrész Veronika.....	289
Bakacsi Katalin	289
Bakosné Kopasz Szilvia.....	289
Barnáné Turcsoki Andrea	289
Benkóné Szenteczki Magdolna.....	289
Boros Katalin Gyöngyi	290
Borsos Ildikó.....	290
Bozóné Hajnalka	290
Farkas Rózsa.....	290
Fekete Lászlóné	290
Fekete Linda Gabriella.....	291

A MESZK Csongrád Megyei Területi Szervezet első évtizede

Győri Ilona	291
Gyüre Eszter.....	291
Horváth Ádám.....	291
Hasznosné Bankó Ágnes.....	291
Hrabovszki Antalné.....	292
Irinyi Tamás	292
Ivánkovits László	292
Kaszás Imre.....	292
Kiszel Attila István.....	292
Kojnok Tünde	293
Korbay Istvánné	293
Kubányi Jolán	293
Kun Judit.....	293
Lada Szilvia.....	293
Lehóczki Bettina	294
Lévainé Bodrogi Klára.....	294
Lókiné Farkas Katalin.....	294
Mracskó Valéria.....	294
Dr. Németh Anikó.....	294
Dr. Orvos Hajnalka	295
Dr. Petrovné Ráti Lilla	295
Rác Szilvia.....	295
Rác Zsuzsanna.....	295
Rónyai Edit	295
Sütő Dávid.....	296
Dr. Sántháné Dr. Araczkai Ágnes.....	296
Szekerczés Norbert.....	296
Szupera Enikő	296
Tanurdsity Edit.....	296
Tápainé Szabó Anikó	297
Tóthné Restár Tünde	297
Varga Csabáné	297
Vecsernyés Erzsébet Erika.....	297
Absztraktok	298
Sürgősségi betegellátástól a rehabilitációig.....	298
Banga Béla Erik: A SZMJVÖ Kórház sürgősségi betegellátó osztály betegadminisztrációjának minőségbiztosítási változásai a 2003-as megnyitás óta, tapasztalatok, jövőbeni tervek	
	298

Török Jánosné: Folyamatosan képzett ápolótól minőségi munka várható	298
Az újraélesztés aktuális kérdései	298
Dr. Kiss Judit: Etikai és jogi szempontok az újraélesztés során.....	298
Lunk Henrietta: Magyar Resuscitációs Társaság 2006. évi felnőtt alap szintű (BLS) és emelt szintű (ALS) újraélesztési irányelvei	299
Szakdolgozói teammunka a cukorbetegség ellátásában.....	299
Pál Irén Veronika: A diabetes mint cardiovascularis kockázati tényező szakdolgozói szemmel	299
Illésné Pál Erzsébet: A cukorbetegség szövődményei, a cukorbeteg oktatásának fontossága	300
Kissné Galamb Julianna: Az inzulinpumpa szerepe a diabetes szövődményeinek megelőzésében	301
Császárné Mészáros Ildikó: Étrendi tanácsok cukorbetegség számára.....	301
Az újszülöttek korai hazaadása kapcsán felmerülő problémák a területi gyermekgyógyászati alapellátásban	301
Lévai Lászlóné: A védőnői felelősségvállalás átalakulása a gyermekgyógyászati alapellátás megváltozott keretei között	301
Dr. Szabó Hajnalka: Koraszülöttek hazaadásával kapcsolatosan felmerülő problémák	302
Tobak Orsolya: A védőnő feladatai a korai hazaadást követő napokban.....	302
Dr. Karg Eszter PhD: Újszülöttkori anyagcsere-betegség szűrővizsgálatai.....	302
Szakdolgozók helye és szerepe az akut szívinfarktus korszerű ellátásában	303
Túri Mihály: Heveny szívinfarktusos beteg prehospitalis sürgősségi ellátása	303
Banga Béla Erik: Intervenciós beavatkozást igénylők betegútja a felvételtől a haemodinamikai laborig	303
Nógrádi Erika: Percutan coronaria intervenció (PCI)	303
Kovács Gyöngyi: Az ACS-s, intervención átesett betegek ápolása	304
A hospice ellátás elméleti és gyakorlati alapjai.....	304
Kojnok Tünde: A hospice fogalma, szellemisége	304
Dr. Németh Anikó: Klinikai ismeretek I.	304
Dr. Németh Anikó: Klinikai ismeretek II.....	305
Dr. Németh Anikó: A halál, haldoklás pszichológiai jellemzői	305
Dr. Németh Anikó: A gyász	305
Kristóf Csaba: Terminális betegek ellátásának jogi és etikai kérdései.....	306
Irinyi Tamás: Kommunikáció	306
Irinyi Tamás: Stressz, stresszkezelés, konfliktuskezelés.....	306
Monostori Dóra: Veszteségek útjai I.....	306
Monostori Dóra: Veszteségek útjai II.	307
Monostori Dóra: Veszteségek útjai III.	307
Etika és betegjogok a mindennapi betegellátás során.....	307
Banga Béla Erik: Betegjogok az egészségügyi ellátásban, valamint tájékoztatás az ellátás során	307

Lunk Henrietta: Eutanáziával kapcsolatos állásfoglalások.....	308
MRSA fertőzés okozta napi kihívások szakdolgozói szemmel	308
Nagyné Dósa Éva: Mit kell tudni az MRSA-ról?	308
Toroczka Gyöngyi: Az MRSA-fertőzések elleni védelem sebészeti osztályon	309
Túriné Zabos Erika: MRSA-pozitív betegek ellátása infektológiai osztályon	309
Kollárné Hám Éva: A gyermekek megvédhetők az MRSA-fertőzéstől?	310
Banga Béla Erik: Az MRSA és terjedése elleni védelem helyzete a szegedi egészségügyi ellátó rendszerben.....	310
A fájdalomról fájdalommentesen.....	311
Kristóf Csaba: Krónikus fájdalmak csillapítása	311
Négy új terápiás ellátás az egészségügyben.....	311
Prof. Dr. Borbényi Zita: Az összejt-transzplantáció lényege	311
Farmasi Henrietta: Az összejt-transzplantáció ápolói vonatkozásai	312
Dr. Rovó László: Indikációs területbővítés Magyarországon a BAHA (Bone Anchored Hearing Aid) implantációban: Szegeden megtörtént az első felnőttkorban végzett beültetés	312
Farkas Lajos: Hallókészülékem története	312
Ungi Lászlóné: Az ápoló szerepe a psoriasis vulgarisban szenvedő betegek biológiai terápiájának alkalmazása során, különös tekintettel a Remicade-terápiára	313
Dr. Gyulai Rolland: Biológiai terápiák alkalmazása pikkelysömörben.....	313
Hogyan oktassunk?	313
Kovács Éva: A betegoktatás jelentősége a cukorbetegségben.....	313
Kristóf Csaba: Neuropathiás betegek oktatása	314
Kendőzetlenül a halálról és a gyászról.....	314
Lantos Katalin: A haldoklás pszichológiai stádiumai, a haldokló betegek pszichés támogatása a beteg haldoklásának időszakában	314
Monostori Dóra: A gyermek halálképének és gyászfelfogásának változása az életkor folyamán	315
Kristóf Csaba: Terminális stádiumban lévő betegek ellátásának jogi és etikai kérdései.....	315
Új vesével élni	315
Dr. Szederkényi Edit: A vesetranszplantáció alapjai.....	315
Dán Andrásné: Transzplantált betegek oktatása.....	316
Katona Zsolt: Veseátültetésem története	316
Mit rejt a pohár feneké? Avagy az alkoholbetegségről leplezetlenül	317
Bodóné Rafael Beatrix: Az alkohol rabságában.....	317
Nikovics Balázs: OMSZ ellátás akut alkoholbefolyásolt és alkoholbetegek esetén.....	317
Banga Béla Erik: Az alkoholbetegek és intoxikált betegek sürgősségi ellátása	318
Katona Enikő: Az alkoholmegvonásos szindrómákról ápolói szemmel	318
Szűcs Beáta: Alkoholista beteg anesztéziai vonatkozásai	319
Török Mónika: Az alkoholizmus és a szociális süllyedés	319
Sebek képződése, akut és krónikus sebek korszerű kezelése.....	319

Arany Ida: A decubitus ellátásának általános elvei	319
Móricz János: A modern (nedves sebkezelő) termékek indikációi és alkalmazásának módjai.....	320
Híd a szájúregi egészséghez	320
Bácsfalusi Katalin: A legmodernebb eljárások a képi diagnosztikában.....	320
Hódi Annamária: A biofogászat térhódítása napjainkban.....	321
Idovika Bettina: Prevenció a családtervezéstől felnőttkorig	321
Dr. Németh Anikó: Élménybeszámoló – Implantációm beültetésének története.....	322
Túlzás vagy valóság? A kiegészítő terápiák élettani hatásai	322
Dr. Németh Anikó: A mágnes hatása a szervezetre	322
Ménésiné Barta Valéria: Fitoterápia alapjai	322
Szabóné Tóth Edit: Reflexológia	323
Korunk népbetegségei	323
Baranyi Csaba: Diabeteses betegek ellátása – Csapatban az aktív életért.....	323
A szakdolgozói hivatás színes világa	323
Vecsernyés Erzsébet: Tudnivalók, aktualitások a véralvadásgátló kezelésről	323
Varga Mónika: A kompressziós terápia jelentősége a klinikumban	324
Koponyaűri vérzések az észleléstől a rehabilitációig!.....	324
Banga Béla Erik: Koponyaűri vérzéses állapotok okai, ellátása – sürgősségi szemlélet	324
Botyánszky Márta: Az intracranialis aneurysmák endovascularis ellátása	325
Kovács Árpád: SAH-Stroke aneszteziológiai vonatkozása a műtéti vagy invazív radiológiai ellátás során	325
Benyó Lajos: Koponyaűri vérzések intenzív ellátásának sajátosságai műtétig és a műtétek utáni intenzív szakápolás.....	325
Minden, amit az ápolási folyamatról és a dokumentációról tudni érdemes.....	326
Kristóf Csaba: Az ápolási dokumentáció vezetésének jogi háttere	326
Fejezetek a sürgősségi ellátás témaköréből	326
Pukánszky Judit: Hirtelen bekövetkező trauma lelki hatásai	326
Banga Béla Erik: Sürgősségi labordiagnosztika, differenciáldiagnosztika és szakdolgozói aspektusai	327
Sokszínű dietetika.....	327
Pukánszky Judit: Az evészavarok pszichológiai megközelítése	327
Természetesen – Természetgyógyászattal.....	328
Bodó Zoltán: Stressz legyőzése 3 lépésben természetgyógyászati módszerekkel	328
A gyermekgyógyászat speciális területei	328
Lantos Katalin: Gyermekbántalmazás jellemzői és felismerésének lehetőségei.....	328
Kristóf Csaba: Gyermek az otthoni szakápolásban	328
Egyéb, megrendezett továbbképzések	329

szöveti átépülése a gyógyszerrel megszüntethető, a tünetek kontrollálhatók. Ennek eléréséhez a beteg együttműködésére és megfelelő tájékozottságára van szükség, mert a gyógyszerek csak megfelelő használattal fejtik ki a várt hatást.

A krónikus légzőszervi betegeknek szükséges ismerniük az általuk használt inhalációs készítmények hatását, hogy melyiktől várhatják a tünetek enyhülését, és mely gyógyszerek segítenek a rohamok kialakulásának megelőzésében. Megismertetjük a betegekkel, hogy az általuk használt inhalációs készüléktől milyen hatást várjanak, rövid hatású hörgőtágítók vagy más néven rohamoldó szerek, hosszú hatású hörgőtágító, fenntartó kontrolláló szerek. A csoportos betegoktatás során a résztvevők aktívan bekapcsolódnak a beszélgetésbe, és egymással osztják meg tapasztalatikat, amikor a hirtelen jelentkező nehézlégzés esetén szükséges teendőkről van szó, rögzítésre kerül a beteg gyógyszerei közül, hogy ebben az esetben melyik készüléket szükséges használnia, emellett gyakorlásra kerül az ajakfékes légzés, melynek bizonyított szerepe van a nehézlégzés oldásában. Az előadás zárásaként, kompetenciahatárainkon belül válaszolunk a felmerülő kérdésekre.

Felhasznált irodalom

1. Csikós A., Gajdács J.: Az asthma bronchiale diagnosztikája és gyógyszeres kezelése felnőttkorban. Országos Egészségbiztosítási Pénztár, Budapest, 2011. http://site.oep.hu/prot20110512/34. Az_asthma_bronchiale_diagnosztikajanak_es_kezelenek_finanszirozasi_protokollja_-_hatteranyag.pdf Elérés ideje: 2011. 08.25.
2. Rónai Z. (2007): A krónikus obstruktív tüdőbetegség klinikai lefolyása a terápiás lehetőségek tükrében. AMEGA, 14 (3): 51–53.

Kendőzetlenül a halálról és a gyászról

Dr. Németh Anikó: A halállal kapcsolatos attitűdök és ezek változásai a történelem folyamán
Dr. Németh Anikó docens, okleveles ápoló, Szegedi Tudományegyetem Egészségtudományi és Szociális Képzési Kar

Ha az embereket megkérdezzük, hogy milyen a „jó halál”, többségük azt mondaná, hogy az, ami hirtelen következik be, nem okoz szenvedést, váratlan és gyors. Régen ez a felfogás teljesen elfogadhatatlan volt, ez volt a halál legszörnyűbb formája.

Philippe Ariès francia kultúrtörténész elmélete szerint a nyugati ember magatartása a halállal szemben a történelmi korok szerint változott. A halálkép négy fő szakaszát különítette el: „megszelídített halál”; „önmagunk halála”; „mások halála”; „tiltott halál”.

A **megszelídített halál** korszaka a korai középkortól a középkor végéig tartott. Lényeges jellemzői a figyelmeztetés és a nyilvánosság voltak. Az volt a „jó halál”, ami előre küldte a figyelmeztetését. Aki megérezte a halál közeledtét, lefeküdt, és betegágyában várta azt. A haldokló állt a középpontban, a búcsú rituáléját is ő irányította, megszervezte saját temetését. A 18. század végéig a halottakat a templomokban vagy azok környékén temették el (a települések közepén). Ha a temetkezési helyek megteltek, akkor összeszedték a csontokat, és

kolostorok folyosóin helyezték el őket (csonttárak). A sírok pontos helyét nem mindig jelölték meg, az élők nem félték a holtaktól, és nem imádkoztak sírjaiknál.

Az **önmagunk halála** korszaka a középkortól a 18. századig tartott. A halál egyre inkább személyes jelleget öltött. A halál az emberek életének csúcspontja, egy ember életének egy pillanata. A holttestet szemfedővel takarták le, faládjába (koporsó) zárták és felravatalozták.

A **másik halála** korszakában, a 18. század végétől száműzték a templomokból és templomkertekből a sírokat. A halottak az élők között, a városokban nem kaptak többé helyet. Ezt a döntést egészségügyi okokkal magyarázták, de valójában a halottaktól való félelem volt az oka. Az emberek végrendeleteikben óvintézkedéseket tettek, nehogy elevenen eltemessék őket (pl. szíven szúrás). A temetők távol kerültek a templomoktól a településeken kívülre, és körbekerítették azokat. Az élők vallásos tisztelettel viszonyultak halottaik sírjához.

A **tiltott halál** korszaka napjainkra jellemző. A halál észrevétlenül következik be, nem illik beszélni róla. A haldokló nem kezdeményez, a család gondoskodik róla, sokszor eltitkolva betegsége súlyosságát. Az emberek többsége kórházban hal meg, magányosan. A gyászolók nem fejezik ki fájdalmukat, „erősnek kell maradniuk”. Az erőszakos halál (baleset, gyilkosság) látványosságnak számít, arról még beszélnek is. Általános manapság a halál elfojtása, tagadása.

Szót kell még ejteni a **halálfélelem összetevőiről** is. A halálfélelem érzése kizárólag az emberre jellemző. Tudatában vagyunk annak, hogy az élet véges. A haláltudat pozitív hatással is lehet az emberi életre, mivel az élet megismételhetetlensége arra sarkallja az embereket, hogy maradandót alkossanak. Az emberi szorongások mélyén a halálfélelem található. Kórossá ez akkor válik, ha az egyén egész gondolatvilágát a halállal való foglalatosság tölti be. Ekkor már indokolt az orvosi segítség (pszichiáter).

A halálfélelemnek öt alaptípusa különböztethető meg:

1. Félelem a fájdalomtól – a fizikai test szenvedése.
2. Félelem az elválástól – elválás a társaktól és szerettektől.
3. Félelem a jelentőség elvesztésétől – a szeretet és fontosság elvesztése, hiánya.
4. Félelem az ismeretlentől – utazás az ismeretlenbe, gyakran az örök kárhozat és bűnhődés előérzetével.
5. Félelem a nem-léttől – önmegsemmisülés, vagy az egyéniség teljes eltűnése.

Magyarországon az egészségügyi dolgozók kevés ismerettel rendelkeznek a halállal, haldoklással kapcsolatban. Ismereteik hiányosságai, félelmeik, elhárításaik negatív hatással lehetnek a haldoklókkal való kapcsolatukra. Alapvető fontosságú a szemlélet formálása társadalmi szinten, és hogy az egészségügyi képzések részévé váljon a halállal, haldoklással és gyásszal kapcsolatos ismeretek elsajátítása.

Felhasznált irodalom

1. Aries P. (1977): A halál iránti attitűdjeink – a fejlődés főbb állomásai és értelmezése. Mérleg, 13 (4): p. 339–354 In: Pilling J. (szerk.): A halál és haldoklás kultúrantropológiája. SOTE, Budapest, 1999.
2. Békés V. (2003): A halál iránti attitűd az életkor, a nem és a vallásosság függvényében. Kharón Thanatológiai Szemle, 7 (1-2): p. 30–49.

3. Hegedűs K.: A hospice ellátás elmélete. Egészségügyi Szakképző és Továbbképző Intézet, 2006.
4. Lakner J.: Halál a századfordulón. MTA Történettudományi Intézete, Budapest, 1993.
5. Pilling J. (szerk.): A halál és a haldoklás kultúrantropológiája. Szöveggyűjtemény. SOTE, Budapest, 1999.

Kojnok Tünde: Haldokló betegek ellátásának szellemisége

Kojnok Tünde intézetvezető főnővér, Szegedi Tudományegyetem Arc-, Állcsont- és Szájsebészeti Klinika

A haldokló betegek ellátásával kapcsolatos szellemiség megváltoztatásának egyik úttörője **Cicely Mary Strode Saunders**, aki 1918. június 22-én született Észak-Londonban. Az oxfordi egyetemre járt, majd a II. világháború kezdetén ápolónőnek tanult. Később visszatért egyetemi tanulmányaihoz és szociális munkás lett. A modern hospice mozgalom megalapításának gondolata először 1948-ban merült fel benne, amikor munkája során mélyen megérintette a haldoklókkal való találkozás. Rádöbbsent: ahhoz, hogy valódi változásokat érthessen el, orvossá kell válnia. Harminchárom évesen kezdte orvosi tanulmányait, és 1957-ben vette át diplomáját. A Cicely Saunders által létrehozott első hospice szervezet, a londoni St. Christopher's Hospice 1967-ben nyitotta meg a kapuit. A Cicely Saunders által alapított mozgalom milliók számára változtatta meg a halált, 1980-ra a fájdalomcsillapítással, a betegek holisztikus – lelki, spirituális és szociális – támogatásával kapcsolatos alapelvei általános gyakorlattá váltak az egészségügyben, 1987-ben az általa képviselt tüneti ellátás bevonult az önállónak elismert orvosi szakterületek sorába.

Elisabeth Kübler-Ross 1926. július 8-án a svájci Zürichben született hármaskori ikrek egyikeként. 1958-ban feleségül ment egy orvostanhallgató társához, az amerikai Emanuel („Manny”) Rosshoz. Miután állapotos lett, a gyermekgyógyászati gyakorlatról le kellett mondania, így pszichiátriai rezidensként folytatta tanulmányait. 1963-ban pszichiáter diplomát szerzett a Coloradói Egyetemen. Egy előadássorozatra kezdett a betegek közreműködésével, szembesítve az orvostanhallgatókat a haldokló emberekkel. Bestsellerré vált első könyve, az *On Death and Dying*, amely 1969-ben jelent meg, nemzetközileg ismertté tette. Ebben, a még ma is úttörőnek számító könyvében a haldoklás öt pszichológiai fázisát (elutasítás, düh, alku, depresszió, elfogadás) körvonalazta. Munkája óriási változást hozott az orvosi szakmában a haldokló betegekhez való viszonyulás tekintetében.

Polcz Elaine 1922. október 7-én született Kolozsváron. A második világháború szörnyűségeiből szabadulva pszichológia szakra iratkozik. Férje, Mészöly Miklós író, 1949-2001-ig. Felnőtt elmebetegekkel folytat művészeti terápiát, majd gyermek-ideggondozóban játékdiaosztikával foglalkozik, játékoszteket dolgoz ki a SOTE II. sz. Gyermekklinikáján. A beteg, haldokló gyermekek és hozzátartozóik pszichológusa. A Magyar Hospice Alapítvány elnöke. Alapozó fontosságú műveket publikál a gyerekek haláltudatáról. Tanatológiai, pszichológiai munkái kézikönyveknek számítanak. A Magyar Hospice Mozgalom megalapítása és elindulása az Ő nevéhez fűződik.

A halál az utóbbi 50-100 évben tabuvá vált. Ennek oka, hogy csökkent a vallás és vallási intézmények szerepe, a haldoklók kórházban halnak meg, a halál mechanikus